

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

МОСЕЙЧУКА ЮРІЯ ЮРІЙОВИЧА

про дисертацію **ЛЮ ХАНЬ**

на тему

«ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ»,

що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Аналіз дисертаційної роботи ЛЮ Хань на тему «Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти» та основних публікацій дозволив зробити висновки щодо актуальності теми дослідження, наукової новизни, обґрунтованості наукових положень, достовірності отриманих результатів, теоретичної й практичної цінності, та констатувати відсутність порушень щодо академічної доброчесності у роботі.

Актуальність теми дисертаційної роботи. В умовах сьогодення сучасна система освіти в Україні зазнає глибоких змін, орієнтуючись на компетентнісний підхід як основу підготовки фахівців. У цьому контексті одним із основних пріоритетів діяльності МОН визначено поліпшення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти, адже саме вони відіграють важливу роль у формуванні здорового способу життя, фізичного розвитку й виховання підростаючого покоління.

Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю адаптації освітніх програм до потреб Нової української школи, яка передбачає активне використання інноваційних технологій, компетентнісний підхід і зміну ролі вчителя фізичної культури. Одним із ключових компонентів професійної підготовки вчителів є комунікативна компетентність, яка поєднує знання з фахових дисциплін, сучасних методів та технологій навчання для здатності ефективно проводити педагогічну діяльність, налагоджувати конструктивні комунікативні зв'язки з учнями, батьками, колегами та іншими учасниками освітнього процесу.

Посилює актуальність окресленої теми дисертаційного дослідження ЛЮ Хань виявлена дисертанткою низка суперечностей, а саме:

- потреба суспільства у майбутніх вчителях фізичної культури, готових до сучасних освітніх викликів, та реальний стан їхньої професійної підготовки у закладах вищої освіти;

- високі вимоги до професійно-педагогічної підготовки в межах формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів та недостатнім

рівнем сформованої у ЗВО комунікативної компетентності у здобувачів фізичної культури для здійснення ними фахової діяльності;

– потреби закладів загальної середньої освіти у вчителів фізичної культури, спроможних під час проведення занять фізичної культури ефективно здійснювати педагогічну взаємодію, та існуючим недостатньо-організованим у цьому напрямку навчанням студентів у ЗВО до такої діяльності;

– об'єктивна необхідність визначення з наукових позицій та впровадження певних дієвих педагогічних умов і науково-методичного забезпечення з формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки та емпіричним характером їх зреалізування за традиційної організації навчання майбутніх педагогів у ЗВО.

Отже, можемо констатувати, що наукове дослідження, яке представлено на захист є своєчасним, практично спрямованим, а його актуальність не викликає жодних сумнівів. Відзначаємо, що рецензоване дисертаційне дослідження вважаємо цілісним і завершеним.

Дисертаційне дослідження ЛЮ Хань виконано відповідно до науково-дослідної роботи кафедри освітології і педагогіки Західноукраїнського національного університету «Професійне зростання педагога освітнього закладу: засадничі, теоретико-технологічні та практико-зорієнтовані аспекти (номер державної реєстрації 0121U110855). Тему дослідження затверджено на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол №5 від 09.11.2021 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Усі наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації достатньою мірою обґрунтовані і відповідають меті та завданням відносно об'єкту та предмету дослідження. Аналіз змісту дисертації, анотації та публікацій ЛЮ Хань є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів, котрі забезпечуються: чіткістю окреслених кваліфікаційних ознак дослідження; коректністю постановки розглянутих завдань; обґрунтованістю вихідних положень; системним аналізом теоретичного матеріалу; застосуванням відповідного наукового інструментарію.

Одержанню достовірних результатів сприяло застосування адекватного комплексу методів наукового дослідження, що дало змогу належним чином організувати педагогічний експеримент і провести перевірку отриманих результатів експериментального дослідження.

Вагомості отриманим результатам надало ґрунтовне вивчення джерельної бази (287 найменувань), апробація матеріалів дисертації у виступах на науково-практичних конференціях різного рівня.

Обґрунтовані ЛЮ Хань результати дослідження забезпечують новизну і вірогідність загальних висновків дисертації та загалом не викликають сумніву. Слід відмітити здатність автора узагальнювати та систематизувати дослідницький матеріал. Окремо, відзначаємо, що представлені висновки відповідають поставленим завданням й корелюються із науковою новизною.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає суть дисертації та висвітлює істотні її аспекти та основні положення.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Аналіз дисертаційного дослідження дає нам підстави констатувати, що автором отримано вагомі наукові результати, зокрема, уперше: визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти (проекування освітнього середовища; реалізація активних форм та методів навчання, що спрямовані на поглиблення та систематизацію знань; розвиток організаційно-комунікативних умінь та навичок, де розроблено дієву методику їхнього впровадження при викладанні освітніх компонент); створену авторську Програму з формування комунікативної компетентності у здобувачів освіти; розроблено структурно-функціональну модель формування у майбутніх вчителів фізичної культури комунікативної компетентності як сукупність *стратегічного, концептуально-методичного та критеріально-діагностичного* блоків, що разом дають змогу враховувати вимоги до формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури в закладах вищої освіти.

Зазначаємо удосконалення змістового наповнення та сутність понять: «професійна підготовка вчителів фізичної культури», «компетентність майбутніх вчителів фізичної культури», «комунікативна компетентність майбутніх вчителів фізичної культури», «соціально-комунікативна активність майбутніх вчителів фізичної культури», окремо в роботі обґрунтовано критерії та рівні сформованості комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти;

Відзначаємо, що подальшого розвитку набуло змістове наповнення професійної підготовки в межах формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури в закладах вищої освіти, які відтворюють авторську логіку використання змісту, форм, методів, засобів професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у процесі формування в них комунікативної компетентності.

Практичне значення одержаних автором результатів. Аналіз дисертаційного дослідження дає нам підстави констатувати, що дисертантом отримано вагомі наукові результати, зокрема, автором вперше розроблено та впроваджено в освітній процес авторську Програму формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури (спеціальність 014.11 Середня освіта (Фізична культура), ОС Бакалавр) шляхом внесення змін до певних тем змістового наповнення освітніх компонент «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика дитячого та юнацького спорту» та «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)» завдяки посиленню міждисциплінарних зв'язків; презентовано авторський факультатив «Розвиток комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури», який

реалізовано в межах самостійної роботи здобувачів освіти; впроваджено комплекс інтелект-карт для інформаційної підтримки вивчення освітньої компоненти «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)».

Зазначаємо, що отримані результати дослідження можуть бути використані у системі фахової підготовки майбутніх вчителів у закладах вищої освіти, під час підготовки навчально-методичного забезпечення з формування комунікативної компетентності освітян, а також при розробці робочих програм освітніх компонент, що мають відношення до розвитку комунікативних якостей в майбутніх вчителів фізичної культури. У подальшому результати дослідження можна впроваджувати на курсах підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти за умови адаптації розроблених матеріалів.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в Хмельницькому національному університеті (довідка про впровадження від 29.04.2025 р.), Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (довідка про впровадження від 13.05.2025 р.), Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження від 13.05.2025 р.).

Оцінка структури та змісту дисертаційної роботи. За результатом рецензування дослідження відзначаємо, що науковцем коректно визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету, завдання дослідження, обґрунтовано вибір методів пошукової роботи. У нашому баченні, всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою та спрямовані на досягнення поставленої мети. Звертаємо увагу на адекватний підбір методів дослідження, їх відповідність тим завданням, що вирішувалися у процесі виконання роботи. Дисертаційна робота містить всі необхідні структурні елементи: анотації, перелік умовних скорочень, список опублікованих праць за темою дисертації, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації складає 301 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 198 сторінках. Роботу ілюстровано в 34 таблицях та 10 рисунках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; подано зв'язок із науковим планом, темою; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, охарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи; подано відомості щодо апробації та впровадження отриманих результатів; наведено загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі *«Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності»* – на основі огляду літературних джерел автором обґрунтовано понятійно-категорійний апарат проблеми дослідження, здійснено теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури щодо особливостей підготовки вчителів фізичної культури. Автор

охоплює багато аспектів сучасних тенденцій підготовки майбутніх фахівців, а саме, окреслює зв'язок професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури із суспільними запитами, реформами в освіті (НУШ), сучасними викликами в галузі фізичного виховання школярів. Нам імпонує погляд дисертанта на розв'язання проблематики змістового наповнення, використання методів і форм навчання з врахуванням інновацій, застосування інформаційно-комунікативних технологій, міждисциплінарності та індивідуалізації. Проведені дослідження ЛЮ Хань акцентують увагу на розвитку інноваційного мислення у майбутніх вчителів фізичної культури, формуванні їх здатності створювати авторські методичні продукти, відходити від застарілих підходів до організації урочної форми з фізичної культури, що, загалом, відповідає сучасним освітнім тенденціям.

У другому розділі – *«Обґрунтування структурно-функціональної моделі і педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти»* – здійснено методологічне обґрунтування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності з використанням комплексного підходу до методичного супроводу формування комунікативної компетентності.

Заслугує на увагу конкретизація автором педагогічних умов, що позитивно впливають на розвиток комунікативної компетенції, а саме, проектування освітнього середовища, реалізація активних форм та методів навчання, розвиток організаційно-комунікативних умінь та навичок майбутніх вчителів фізичної культури. Це засвідчує орієнтацію на активну роль здобувачів освіти в контексті реальних потреб шкільної практики. До сильних сторін дослідження належить розроблена науковцем структурно-функціональна модель формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти, яка включає стратегічний, концептуально-методичний та критеріально-діагностичний блоки, що дозволяє здійснити, при потребі, корекцію змісту та методів навчання відповідно до особистих потреб студентів. Високо оцінюємо чіткість конкретизації структурних компонентів формування комунікативної компетенції у майбутніх вчителів фізичної культури, а саме: стимулюючий (активізує мотиваційно-ціннісну сферу), когнітивний (забезпечує теоретичну підготовку з оволодіння необхідними комунікативними знаннями), організаційно-комунікативний (створює результативне педагогічне середовище, досвід з використання сучасних ІКТ, уміння користуватися набором технік та інструментів для належної організації комунікативної взаємодії на уроках фізичної культури) та здоров'язбережувальний (сприяє комунікативним навичкам з метою ефективного впровадження оздоровчих технологій), які характеризуються конкретними критеріями (мотиваційний, знаннєвий, комунікативний, здоров'язбережувальний). У розділі автором здійснено глибоке опрацювання теоретичних і практичних аспектів формування комунікативної компетенції

майбутніх вчителів фізичної культури. Дослідження вирізняється системністю, науковою обґрунтованістю, практичною орієнтацією та інноваційним потенціалом.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури в закладах вищої освіти» – представлено результати ґрунтовного науково-педагогічного дослідження, що має чітко продемонстровану експериментальну логіку, а також добре структуровану методику.

Дослідження поділено на чотири етапи, кожен з яких має чітко окреслені завдання й результати: на аналітичному етапі проведено глибокий аналіз літератури, визначено мету, окреслено завдання дисертаційного дослідження, сформульовано робочу гіпотезу, обґрунтовано категорійно-понятійний апарат, розроблено програму проведення експериментального дослідження. На пошуково-констатувальному етапі розроблено критерії оцінювання сформованості, встановлено оціночні показники для визначення рівнів такої сформованості, виявлено і схарактеризовано педагогічні умови, розроблено структурно-функціональну модель формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів фізичної культури, проведено констатувальний експеримент, проаналізовано стан сформованості компонентів (стимулюючого, когнітивного, організаційно-комунікативного та здоров'язбережувального), уточнено навчально-методичне забезпечення експериментального дослідження. Формувальний етап передбачав проведення самого експерименту: відбір та розподіл здобувачів освіти на контрольну та експериментальну групи; реалізацію в освітньому процесі майбутніми вчителями фізичної культури виокремлених педагогічних умов та впровадження структурно-функціональної моделі формування комунікативної компетенції. На узагальнювальному етапі здійснено заключний діагностичний зріз сформованості комунікативної компетенції майбутніх вчителів фізичної культури, проаналізовано отримані дані та проведено їх математичну обробку, узагальнено результати експериментальної роботи щодо визначення дієвості впливу педагогічних умов та структурно-функціональної моделі на процес формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів фізичної культури, сформульовано загальні висновки. Відзначаємо, що структура відповідає науковим підходам до педагогічного експерименту.

У дисертації подано розроблену Програму формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів фізичної культури як цілісну систему де всі етапи підпорядковані єдиній меті.

Зроблені висновки автором свідчать про системне, продумане та науково обґрунтоване дослідження з високим рівнем валідності отриманих результатів. Робота має значний науково-методичний потенціал для реформування підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в контексті вимог сьогодення.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні результати дослідження висвітлено у 15 наукових публікаціях автора, з яких 12 – одноосібні, а 4 відображають основні наукові результати дисертації у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 9 статей – апробаційного характеру; 2 публікації, які додатково відображають наукові результати дослідження. Аналіз цілей та висновків статей засвідчив їх відповідність науковим результатам дисертації. Зміст та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії та надають здобувачу право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи отримані результати дисертаційного дослідження ЛЮ Хань, вважаємо за необхідне зосередити увагу на дискусійних моментах, що вимагають окремих уточнень і пояснень, які можуть бути сприйняті як рекомендації і побажання:

1. У першому розділі дисертаційного дослідження (підрозділи 1.2, 1.3) значна увага приділяється сутності підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у закладах освіти, посилаючись на праці вітчизняних та зарубіжних науковців. На нашу думку, доцільно робити більше власних узагальнень і дискутувати з усталеними. У цьому випадку, ми вважаємо, правильніше було б визначити позитивні і негативні сторони з точки зору автора, а також з'ясувати спільні й відмінні риси. Такий порівняльний аналіз зарубіжних і вітчизняних підходів краще покаже дослідницький характер і власну авторську позицію.

2. Вважаємо, що дослідження збагатив би аналіз адаптації презентованої структурно-функціональної моделі формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів фізичної культури до інших спеціальностей педагогічного спрямування.

3. У дисертації автор приділяє увагу широкому спектру термінологічних понять, проте доцільним було б в роботі дотримуватись термінологічної строгості, адже в тексті дисертації (ст. 185, 212) зустрічаються поняття бакалавр ФК, (ст. 187) бакалаври ФВ, (ст. 20) здобувачі ФК, (ст. 197) студенти ФК. На нашу думку коректніше – здобувачі освіти спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

4. Відмічаємо, що в дисертаційному дослідженні автор посилається на низку ключових документів нормативно-правової бази, що свідчить про актуальність та нормативне підґрунтя роботи, проте на нашу думку робота виграла б, якби було проаналізовано Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024 р). Зазначаємо, що в дослідженні дисертант посилається (ст. 18, 49, 194) на Стандарт вищої освіти за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) першого (бакалаврського) рівня, проте на сайті МОН в переліку затверджених стандартів вищої освіти, за даною спеціальністю, відсутня інформація.

5.3 тексту дисертації не зовсім зрозумілою є методика формування експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп, спосіб добору, розподіл за курсами.

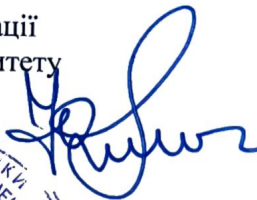
6. На нашу думку, доречно було б представити в додатках профілі освітньо-професійних програм із переліком освітніх компонент спеціальності 014.11 всіх ЗВО, здобувачі освіти, яких брали участь в експерименті, що дало б змогу відстежити компетенції та програмні результати навчання які, власне, забезпечують виконання поставлених завдань.

Однак, висловлені зауваження не несуть принципової спрямованості і не знижують позитивної оцінки наукової праці, а більше спрямовані на їх дискусійне обговорення

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Підсумовуючи вище окреслене, констатуємо, що дисертація ЛЮ Хань на тему «Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти» є завершеним самостійним дослідженням, містить наукову новизну, наукові доробки, має теоретичне та практичне значення за одержаними результатами, оформлення роботи відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 року (зі змінами внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019 року) «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів від 12 січня 2022 року №44 (із змінами внесеними згідно постановами Кабінету Міністрів №341 від 21 березня 2022 року, №502 від 19 травня 2023 року, №507 від 03 травня 2024 року), а її автор ЛЮ Хань заслуговує присудження доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

декан факультету
фізичної культури, спорту та реабілітації
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
доктор педагогічних наук, професор

Юрій МОСЕЙЧУК

